

Horní město: od těžby ke vzkvétajícímu městu

Hornický region Erzgebirge/Krušnohoří zapsaný na Seznamu světového dědictví UNESCO: úspěch nového typu města

Těžba spustila obrovský proces osídlování. Dodnes utváří vzhled regionu. V letech 1460-1560 bylo založeno nebo povýšeno na svobodné horní město 31 měst, z toho 16 na saské a 15 na české straně. Z největších horních měst se stala významná hospodářská, vzdělávací a kulturní centra.

„První stříbrná horečka“: stříbro volá do Freibergu

Osídlování začalo ihned po prvním nálezu stříbra v roce 1168. Nedaleko bylo založeno nejstarší a později největší horní město v Krušných horách: Freiberg. Jeho název odkazuje na základní charakteristiku horního města: svobodu (něm. Freiheit) jeho obyvatel. Vzhledem k finančnímu úspěchu hornictví udělila saská knížata a územní šlechta městu horní svobodu, tj. právo hledat ložiska rudy. Historické centrum města je svědkem bohatého architektonického, kulturního a náboženského dědictví stříbra. Naši hosté si to uvědomí při pohledu na zámek a náměstí, vrchní horní úřad, měšťanské a dělnické domy nebo katedrálu, která je památkou románské architektury. Její „Zlatá brána“ je považována za první figurální portál v dějinách německého umění. K nejvýznamnějším dílům patří hornická kazatelna a varhanní koncerty na nástroji od slavného varhanáře Silbermanna. Každoročně v červnu přilákají do města slavnosti „Bergstadtfest“ s hornickými přehlídkami desítky tisíc lidí, kteří zde obdivují živé zvyky.

„Druhá stříbrná horečka“: horní město jako hospodářské a kulturní vzkvétající město

V 15. století byla v okolí měst Schneeberg a Annaberg-Buchholz objevena velká ložiska stříbra. Ložiska byla tak bohatá, že byl Schneeberg povýšen na svobodné horní město (1481), aby přilákal více lidí. Významnou stavbou tohoto období je pozdně gotický halový kostel svatého Wolfganga (1516-1540) s oltářem z dílny Lucase Cranacha z období reformace. Tento kostel, který je známý také jako Hornický dóm, je každoročně cílem hornické přehlídky u příležitosti Dne boje horníků (něm. „Bergstreittag“, 21. července). Od roku 1498 si hornické spolky připomínají úspěšnou stávkou proti snižování mezd. Dnes se Schneeberg prezentuje jako „barokní město Krušných hor“. Po velkém požáru (1719) bylo město, které bylo tehdy největším světovým producentem kobaltu, znovu obnoveno.

Architektonicky rozmanitým městem je Annaberg-Buchholz - první plánované horní město postavené přímo nad doly. Jeho urbanistická geografie sahá od renesance až po gründerskou epochu, o čemž se návštěvníci mohou sami přesvědčit při prohlídce historického centra. Skvělé zážitky nabízí jak v podzemí, tak i na povrchu: Ve stříbrném dole „Im Gößner“, který se nachází přímo pod historickým centrem, se můžete přenést do 15. století. V té době vydal báňský úředník a písař Adam Ries první početnici v němčině a s arabskými číslicemi, která výrazně usnadnila vedení účetnictví i administrativu a stala se vzorem pro celou Evropu. Kostel sv. Anny je vidět i z velké dálky. Tento pozdně gotický halový kostel s gracilní žebrovou klenbou je symbolem hornické kultury v pravém slova smyslu. Na hornickém oltáři mohou návštěvníci vidět nejstarší umělecké ztvárnění saského hornictví z období reformace. V té době vznikla z posvěcení po svatodušních svátcích také jedna z nejstarších lidových slavností v Německu - tzv. „Annaberger Kät“, která je pořádána už od roku 1520.

Ideální městské územní plánování: první renesanční město na sever od Alp

Na rozdíl od raných dob, kdy horní města vznikala obvykle divoce v blízkosti dolů, je pro 16. století typické plánované zakládání měst. Při výstavbě Marienbergu od roku 1521 byly poprvé na sever od Alp realizovány renesanční zásady pro ideální město: čtvercové centrální náměstí a pravoúhlé uspořádání ulic a bloků domů. Kompletně se zachovalo náměstí s radnicí a měšťanskými domy, horní úřad, knížecí dům a pozdně gotický halový kostel Panny Marie (1558-

1564). Návštěva věží radnice nebo kostela Panny Marie představuje působivou lekci architektonické geometrie.